

MARTIN ŠRAJER / 18. 5. 2021

Strašidelné pohádky Oldřicha Kmínka

Česká kinematografie dala světu mnoho špatných filmů. Málokterý z nich je ale diletantský na tolika úrovních jako dvojice pohádek Oldřicha Kmínka.

„Pohádkový balet“ *Perníková chaloupka* i svérázná adaptace *Sněhurky a sedmi trpaslíků*, v jejímž závěru zlou královnu jednoduše trefí šlak, budí rozpaky, údiv, pobavení a pocit studu svým amatérským herectvím, nezvládnutým mixem zvuku, diskontinuitním stříhem i papundeklovou výpravou.

Ani jednomu z filmů hýřících nečekanými, ovšem současně nedomyšlenými a nedobře realizovanými nápady ovšem nelze upřít ohromný tvůrčí entuziasmus, který Kmínka řadí po bok jeho amerického kolegy Eda Wooda, „nejhoršího režiséra všech dob“.

Oldřich Kmínek původně pracoval jako obchodní cestující papírnické firmy. Pak dal ve dvou filmech první české režisérky Olgy Rautenkranzové průchod svým hereckým ambicím. Rok poté, co se objevil v *Kozlonohovi a Učitelích orientálních jazyků*, napsal, zrežiroval a sebou samým obsadil melodrama *Jindra* (1919). Následoval přepis *Prodané nevěsty* (1922) a řada dalších filmů. Karel Smrž v recenzi jednoho z nich uvedl, že kdyby bratři Lumièrové tušili, k čemu bude jednou využít kinematograf, nikdy by jej bývali nevynalezli. Další kritiky nebyly o moc milosrdnější.

Přesto společnost Chicagofilm v roce 1933 neprozřetelně požádala právě Kmínka o zfilmování trojice klasických pohádek, kterými chtěla rozšířit svou omezenou nabídku titulů pro děti.

Jako první natočil Kmínek podle vlastního námětu a scénáře *Perníkovou chaloupku*. Modernizované zpracování začíná pásmem zpravodajských záběrů prezentujících výdobytky moderní doby. Film se nám zřejmě snaží naznačit, že vědeckotechnický

pokrok nepřinesl jenom vlaky, letadla, motorky a proslovy Tomáše G. Masaryka, ale také způsobil odkouzlení naší každodennosti. Proto prolog končí hromadným zvoláním dětí „My chceme pohádku!“. Kéž by děti tušily, co je čeká...

Byť příběh v základních obrysech respektuje pohádkovou předlohu bratří Grimmů, zároveň jsou do něj začleněny nadpřirozené bytosti typu vodníka nebo královny víl, děj několikrát přeruší baletní vystoupení tanečníků a tanečnic z Národního divadla (včetně hudební pasáže z *Louskáčka*) a velkolepé finále obstarává exploze pece s ježibabou.

Čarodějnici, jejíž děsivá maska a hrůzyplný skřehotavý chechot filmu dodávají silně znepokojivé, až hororové podtóny, si zahrála mimořádně aktivní divadelní a filmová herečka Milka Balek-Brodská. Svou chýši, po které poletují zřejmě papíroví netopýři na provázcích, obývá společně s kocourem, který nikdy neopouští její rameno. Jak by mohl, když je vycpaný.

Společnost neživého zvířete ale ženě nezdravého vzhledu ke spokojenosti nestačí. Je hladová. Aby našla něco k snědku, usedá ke své věštecké kouli a pátrá po potravě. Do koule jsou primitivním optickým trikem promítnuti Jeníček a Mařenka (Kmínková pětiletá dcera Dagmar), sbírající zrovna v lese jahody. Ježibabě se sbíhají sliny.

Než ve druhé polovině filmu zabloudí k perníkové chaloupce, potkávají děti čtveřici antropomorfizovaných žab, rusalky, pavoučího muže a procesí andělů, kteří několik nekonečných minut kráčejí po nebeských schodech nejdříve dolů a poté nahoru.

Kouzelně prkenné herecké výkony obou dětí podtrhují špatné postsynchrony, kdy se těla zdají být zcela oddělena od hlasů, převádějících do slov zcela zbytečně to, co vidíme v obrazech. Většina bytostí nicméně komunikuje scénickým tancem.

Špatně nasvícené tancování vil, žabáků nebo kostlivců zabírá tak velkou část stopáže, až se nabízí označit *Perníkovou chaloupku* za odvážný multimedialní experiment založený na fúzi výrazových prostředků filmu a divadla. Podobně koncipovaný film jednoduše nemůže naplnit požadavky kladené na narativní kinematografii. Klíčový není prázdný, nedostatečně rozvedený děj, prim hrají atrakce v podobě baletních vložek.

<https://youtu.be/2Fxcu2HD6I4>

Hodně se tancuje také ve *Sněhurce a sedmi trpaslících*, po které už společnost Chicagofilm od Kmínka žádnou další pohádku nechtěla (v plánu byla ještě *Červená karkulka*).

Ani tentokrát se režisér a autor scénáře v jedné osobě nedržel klasické podoby příběhu. Intrikaření zlé královny a trápení Sněhurčino jsou prokládány radostnými několikaminutovými tanečky trpaslíků, kteří nejen vypadají jako děti s přilepenými vousy, ale také tak mluví (jednoho z nich si opět zahrála režisérova dcera).

Zatímco dialogy a mezititulky jako „Královna se rozhodla zbaviti se Sněhurky“ jsou opět redundantní, mnoho podstatného si naopak musíme domyslet. Naší představivosti je například ponechán interiér chaloupky trpaslíků pod skalním masivem. Od Sněhurky se dozvídáme, že je v ní „všecko maličké a heboučké“, ale do jejích útrob nikdy nenahlédneme.

Z velké dálky, zvláštních úhlů a zpoza křovin nebo stromů snímání herci nesmyslně komentují vlastní akce, kauzalita scén se moc neřeší, rytmus vyprávění je úmorně repetitivní. Hudba, ruchy a hlasy opět nejsou smíchány dohromady a vždy slyšíme pouze jedno z uvedeného. Záslouhou kratší stopáže a kratších záběrů je *Sněhurka* přesto přinejmenším filmem dynamičtějším než *Perníkova chaloupka*.

Ani jeden z filmů, příliš děsivých pro děti a při jednom nadmíru primitivních pro dospělé, se každopádně nedočkal pražské premiéry. Uváděny byly pouze v kinech mimo hlavní město. Diváci na ně nechodili, kritici je odmítali. Ti shovívavější psali, že režisér měl hodně nápadů, ale po stránce technické nejde o dokonalá díla. Podle méně shovívavého Luboše Bartoška se Kmínkovo jméno stalo „továrním označením umělecké nemohoucnosti“.

Pokud si ale nějaké tuzemské filmy zaslouží být kultovními pro svou spektakulární nepodařenost, pak bezesporu tyto dva dřevní kinematografické pokusy popasovat se s pohádkovým žánrem.

<https://youtu.be/W-RdmXLB6n4>

Perníkova chaloupka (ČSR 1933), režie a scénář: Oldřich Kmínek, kamera: Josef Bulánek, hudba: Antonín Maria Nademlejnský, hrají: František Kotal, Dagmar Kmínková, Jan W. Speerger, Marie Holanová, Milka Balek-Brodská, Růžena Píšová a

další. Oldřich Kmínek, 64 min.

Sněhurka a sedm trpaslíků (ČSR 1933), režie a scénář: Oldřich Kmínek, kamera: Josef Bulánek, hudba: Antonín Maria Nademlejnský, hrají: Helena Kubalíková, Ela Šárková, František Bubla, Antonín Frič, Dagmar Kmínková a další. Oldřich Kmínek, 45 min.